

8.6. ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИЗКУСТВАТА

Тема 8.6.16: КИТАЙСКА ТРАДИЦИОННА ОПЕРА СИЦЮ 戏曲.
РЕЦЕПЦИЯ В БЪЛГАРИЯ

8.6.16. CHINESE TRADITIONAL OPERA XIQU 戏曲. RECEPTION IN
BULGARIA

Лектор:

доц. д-р Миглена М. Ценова,
тел.: 0876333801, 0877402249,
e-mail: ph.d@abv.bg

Lecturer: Assoc. Prof. Dr. Miglena M. Tzenova,
mobile phone numbers: 0876333801, 0877402249,
e-mail: ph.d@abv.bg

Хорариум:

30 лекционни часа

Program:

30 lecture hours

Начин на оценяване: устен изпит

Assessment method: oral exam

Анотация:

Курсът систематизира знания за основни имена, понятия, термини, свързани с китайска музикална култура; представя звукореди, методи от системата за

настройване на китайски музикални инструменти и пр. Проследява възникването, историческото развитие, основни разновидности и еволюция на китайската традиционна опера *Сицю* 戏曲. Съсредоточава се върху аспекти от Пекинската опера *Дзиндзю* 京剧 – представителната разновидност на китайската традиционна опера. Курсът представя и основни термини от теории и изследвания върху рецепция в европейското музикознание, литературознание и лингвистика и театрознание, възприети в китайски научни изследвания и в изследвания върху разпространението на китайска традиционна опера по света. Проследява хронологията на представленията на китайска традиционна опера в България, осъществени между 1952 и 2024 г. Формира представи за рецепцията на китайска традиционна опера в България: в отзиви и рецензии, в научни изследвания, в системата на висшето образование в България (в специализирани курсове, учебни представления, докторантури и др.), в българо-китайски творчески проекти, в творчество от български композитори, режисьори, сценографи, хореографи и др.

Курсът е насочен към български и китайски докторанти, специализанти и студенти от научни институти, университети и академии по изкуствата, които изследват или изучават проблеми, свързани с китайска музикална култура, китайска традиционна опера и други китайски изкуства.

Annotation:

The course systematizes knowledge of basic names, concepts, terms related to Chinese musical culture; presents scales, methods of the tuning system for Chinese musical instruments, etc. It traces the origin, historical development, main types and evolution of Chinese traditional opera *Xiqu* 戏曲. The course focuses on aspects of Peking Opera *Jingju* 京剧 – the representative type of Chinese traditional opera. The course also introduces key terms from theories and reception studies in European musicology, literary studies, linguistics, and theatre studies adopted in Chinese scholarship and in research works on the spread of Chinese traditional opera around the world. It traces the chronology of performances of Chinese traditional opera in Bulgaria, held between 1952 and 2024. It forms ideas about the reception of Chinese traditional opera in Bulgaria in reviews and critiques, in scholarly research, in the higher education system in Bulgaria (in specialized courses, educational

performances, doctoral studies, etc.), in Bulgarian-Chinese creative projects, in the work of Bulgarian composers, directors, set designers, choreographers, etc.

The course is aimed at Bulgarian and Chinese doctoral candidates, postgraduates and students from research institutes, universities and academies of music and arts who research or study issues related to Chinese musical culture, Chinese traditional opera and other Chinese arts.

Информация за учебна програма, основна и допълнителна литература

Учебна програма:

1. Основни имена, понятия и термини, свързани с китайска музикална култура (3 уч. часа);
2. Възникване на китайската музика според древнокитайски писмени паметници и музикологични изследвания от XX и XXI: конструиране на първите китайски традиционни музикални инструменти; създаване на звукоредите *Шъ-ър лю* и *У шън-ин дзие*; методи от системата за настройване на струнни, духови и ударни китайски музикални инструменти (3 уч. часа);
3. Възникване, основни разновидности и еволюция на китайската традиционна опера според древнокитайски писмени паметници, музикологични, театроведски и исторически изследвания от XX и XXI век (3 уч. часа);
4. Пекинската опера *Дзиндзю* – представителна разновидност на китайската традиционна опера: възникване; основни елементи; типове роли (хандан); специфики при пеене и характерно амплуа на типовете персонажи; репертоар; школи; ярки представители (3 уч. часа);
5. Пекинската опера *Дзиндзю*: музикални инструменти, структура и символни аспекти при оркестъра или музикалния ансамбъл в Пекинската опера; ладове, звукореди, основни мелодични и ритмични построения; символни аспекти и послания към публиката (3 уч. часа);
6. Термини от теории и изследвания върху рецепция в европейското музикознание, литературознание и лингвистика и театрознание и тяхното възприемане в китайски научни изследвания и в изследвания върху разпространението на китайска традиционна опера по света (3 уч. часа);

7. Хронология на представленията на китайска традиционна опера в България, подставени между 1952 и 2024 г. (3 уч. часа);
8. Рецепция на китайската традиционна опера в България: в рецензии и отзиви; в научни изследвания от български автори; в системата на висшето образование в България (3 уч. часа);
9. Съвместни проекти между български и китайски творци в полето на китайската традиционна опера (3 уч. часа);
10. Български режисьори, композитори, сценографи, хореографи и др., интегрирали елементи от китайската традиционна опера в своето творчество (3 уч. часа).

Основна литература:

На български език:

Iordanov (1998): Iordanov, Nikolay. Драматургичната ремарка и театралният контекст [Dramaturgichnata remarka i teatralniyat context]. – Проблеми на изкуството [Art Studies Quarterly], No. 2: 18–27.

Mandova (2021): Mandova, Iskra. Традиционната Кунчю опера – развитие, характеристика и символика на образите [The Traditional Kunqu Opera – Development, Characteristics and Imagery Symbolism]. – In: Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните от Централна и Източна Европа [Diplomatic, Economic and Cultural Relations between China and Central and Eastern Europe]: 313–320.

Màrtonova (2021): Màrtonova, Andronika. Между миграция и уседналост: екзотичният друг и новото българско кино. Към културологичните полета на идентичността, различието и дискурса Свой/Чужд [Between Migration and Settledness: The Exotic Other and The New Bulgarian Cinema (Towards the Culturological Fields of Identity, Difference and the Self/Other Discourse)]. Sofia.

Michels (2000a): Michels, Ulrich. Атлас *Музика*. Том 1. Систематичен раздел. История на музиката от древността до Ренесанса [Atlas Musik. Band/Vol. 1: Systematischer Teil. Musikgeschichte von den Anfängen bis zur Renaissance]. Transl. by Polina Kujumdzieva. Plovdiv.

Michels (2000b): Michels, Ulrich. Атлас *Музика*. Том 2. История на музиката от барока до наши дни [Atlas Musik. Band/Vol. 2: Musikgeschichte vom Barock bis zur Gegenwart]. Transl. by Polina Kujumdzieva. Plovdiv.

Tzenova-Nusheva (2010b): Tzenova-Nusheva, Miglena. Пекинската опера *джин дзю* 京剧 [The Peking Opera Jing ju 京剧]. Sofia . (Link)

Tzenova (2024a): Tzenova, Miglena. Рецепция на представленията на китайска традиционна опера в България [Reception of Traditional Chinese Opera Performances in Bulgaria]. Sofia (Institute of Art Studies, BAS, 606 p.). (Link)

Vlaeva (2009): Vlaeva, Ivanka. Музика по пътя към коприната (теоретични, исторически и етномузикологически студии) [Music Along the Silk Road (Theoretical, Historical and Ethnomusicological Studies)]. Sofia.

Vlaeva (2016): Vlaeva, Ivanka. Музиката в глобалния свят. (Отражение в българското образование) [Music in the Global World (Reflections in the Bulgarian Education)]. Sofia.

На английски език:

Apel (1950): Apel, Willi. Harvard Dictionary of Music. Cambridge (Massachusetts).

Malm (2021): Malm, William. Chinese music. – In: Encyclopedia Britannica, 22 Nov. Available at: <https://www.britannica.com/art/Chinese-music>. Accessed 12 September 2024 (Accessed: 28 December 2023).

На китайски език:

Liu (2023a): Liu, Wenfeng. 戏曲对外交流态势探析（上） [Analysis on the Situation of Foreign Exchange of Chinese Opera (Part 1)]. – In: 中国京剧 [Zhongguo Jingju; Jingju of China], No. 4, April [Zhang Zhenggui, Ed.]. Available at: <https://www.ahszyd.com/home/periodical/articleDetail?articleId=3931037> (Accessed: 6 December 2023).

Liu (2023b): Liu, Wenfeng. 戏曲对外交流态势探析（下） [Analysis on the Situation of Foreign Exchange of Chinese Opera (Part 2)]. – In: 中国京剧 [Zhongguo Jingju; Jingju of China], No. 5, April [Zhang Zhenggui, Ed.]. Available at: <https://www.ahszyd.com/home/periodical/articleDetail?articleId=3941032> (Accessed: 6 December 2023).

Mei Lanfang (1994): 梅蘭芳表演藝術圖影。梅蘭芳紀念館編輯 [Mei Lanfang biao yan yi shu tu ying. Mei Lanfang jinianguan bianji]. Beijing.

Допълнителна литература:

На български език:

A Terrified Soul (Macbeth) (2017): Ужасената душа: Макбет [A Terrified Soul (Macbeth)]. – In: Световен театър в София [World Theatre in Sofia]. Available at: [УЖАСЕНАТА ДУША: МАКБЕТ – Световен театър в София \(viafest.org\)](http://www.viafest.org) (Accessed: 30 December 2023).

Aktualna programa na festivala "Surva 2010" (2010): Актуална програма на фестивала „Сурва 2010“ [Aktualna programa na festivala "Surva 2010"]. – Перник: за хората и събитията [Pernik: za horata i sabitiyata], 21 January. Available at: [\(Aktualna programa na Festivala "Surva 2010" \(ipernik.com\)\)](http://Aktualna%20programa%20na%20Festivala%20Surva%202010%20(ipernik.com)) (Accessed: 17 December 2023).

Alexandrov (2009): Alexandrov, Alexander. Илия Граматиков и Николай Колев с „Чай“ от Тан Дун [Iliya Gramatikov i Nikolay Kolev s "Chay" ot Tan Dun]. – Kafene.bg, 16 March. Available at: [\(Илия Граматиков и Николай Колев с „Чай“ от Тан Дун | Kafene.bg\)](http://Илия%20Граматиков%20и%20Николай%20Колев%20с%20„Чай“%20от%20Тан%20Дун%20|%20Kafene.bg) (Accessed: 31 December 2023).

Alexandrov (2011): Alexandrov, Alexander. Честване на сцена „Академия“ на 9 юни [Chestvane na scena "Academia" na 9 June]. – Kafene.bg, 3 June. Available at: [\(Честване на сцена "Академия" на 9 юни | Kafene.bg\)](http://Честване%20на%20сцена%20) (Accessed: 30 December 2023).

Alexieva (2022): Alexieva, Sonya. Китай през погледа на българите [Kitay prez pogleda na balgarite]. Sofia.

Arnaudov (2018a): Arnaudov, Georgi. Музикални пътеписи: 1. Qupai [Muzikalni patepisi: 1. Qupai]. – In: АРТизанин [ARTizanin] (Ed. by Assen Avramov), No. 9: 32–41.

Arnaudov (2018b): Arnaudov, Georgi. Музикални пътеписи: 2. Ba Yin (Осемте звука) [Muzikalni patepisi: 2. Ba Yin (Osemte zvuka)]. – In: АРТизанин [ARTizanin] (Ed. by Assen Avramov), No. 9: 42–48.

Belivanova (1987): Belivanova, Kipriana. Артистично обаяние. Гостуване на КИТАЙСКА НАЦИОНАЛНА ОПЕРА в София, Софийска народна опера, 7 и 8 май [Artistichno obayanie. Gostuvane na KITAYSKA NATSIONALNA OPERA v Sofia, Sofiyska narodna opera, 7 i 8 may]. – Култура [Kultura; Culture], No. 20, 15 май: 1, 6.

Buleva (2009): Buleva, Mariyana. Идеята за хармония (върху старогръцки, византийски и латински текстове) [The Idea of Harmony (Based upon Ancient Greek, Byzantine and Latin Texts)]. Plovdiv.

Chokoeva-Angelova (2018): Chokoeva-Angelova, Bilyana. Тан Дън: пътят на водата и светлината [Tan Dun: Patyat na vodata i svetlinata]. – In: АРТизанин [ARTizanin] (Ed. by Assen Avramov), No. 9: 17–26.

Dien (2020): Dien Yuting. Китайската опера – развитие и влияние от европейските тенденции. Творческият път на световната оперна певица Хъ Хуей [Kitayskata opera – razvitie i vliyanie ot evropeyski tendentsii. Tvorchskiyat pat na svetovната operna pevitsa He Hui]. Ph. D. Dissertation. Sofia (NAM).

Dimitrova (2013): Dimitrova, Vyara. Музикалната сцена – пространство за реализация на хора със специални нужди. Съвременни педагогически аспекти на проблема [Muzikalnata stsena – prostranstvo za realizatsiya na hora sas spetsialni nuzhdi. Savremenni pedagogicheski aspekti na problema]. Ph. D. Dissertation. Sofia (NAM).

Dni na kitayskiya teatar (2012): Дни на китайския театър [Dni na kitayskiya teatar]. Програма [Programa]. Sofia.

Eberhard (2005): Eberhard, Wolfram. Лексикон на китайските символи [Lexikon chinesischer Symbole: die Bildsprache der Chinesen]. Transl. by Evelina Vatseva. Sofia.

Gramatikov (2009): Gratikov, Iliya. „Чай“ от Тан Дун. Салон за музика и рефлексии, март 2009 [“Chay” ot Tan Dun. Salon za muzika i refleksii, mart 2009]. – Културни новини [Kulturni novini], 17 March. Available at: [\(Чай от Тан Дун \(kulturni-novini.info\)\)](http://Чай%20от%20Тан%20Дун%20(kulturni-novini.info)) (Accessed: 31 December 2023).

Deleva (2017): Deleva, Nikolina. Световен театър в София. „Ужасената душа: Макбет“; (...). Китайският Макбет [World Theatre in Sofia. A Terrified Soul (Macbeth); (...). Kitayskiyat Macbeth]. – In: Списание *Театър* [Theatre Magazine], 14 June. Available at: [СВЕТОВЕН ТЕАТЪР В СОФИЯ | Списание "Театър" \(wordpress.com\)](#) (Accessed: 20 December 2023).

Haralampieva (2014b): Haralampieva, Irina. Музикалната публика [The Music Audience]. Sofia.

Hein (2017): Hein, Evelina. Темата за Китай в личния архив на българския художник Васил Захариев [China in the personal archives of the Bulgarian artist Vasil Zahariev]. – In: Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните от Централна и Източна Европа [Diplomatic, Economic and Cultural Relations between China and Central and Eastern Europe (Veliko Tarnovo)]: 228–241.

Invisible No. 2: Fu (2013): Невидими № 2: Фу [Invisible[s] No. 2: Fu]. – The Red House Center for Culture and Debate. Available at: [\(3\) Невидими №2: Фу / Invisible № 2: Fu | Facebook](#) (Accessed: 2 January 2024).

Iordanov (2015): Iordanov, Nikolay. Исторически употреби на понятието *постановка* [Istoricheski upotrebi na ponyatiето *postanovka*]. – In: Homo Ludens, No. 18. Available at: <http://homoludens.bg/articles/istoricheski-upotrebi-na-poniatieto-postanovka/> (Accessed: 11 September 2023).

Iser (2000): Iser, Wolfgang. Рецептивната теория: Поглед назад [Retseptivnata teoriya. Pogled nazad]. – Култура [Kultura], No. 9, 10 March. Available at: <http://newspaper.kultura.bg/bg/article/view/3684> (Accessed: 11 September 2020).

Iser (2003): Iser, Wolfgang. Рецептивната теория. Поглед назад [Retseptivnata teoriya. Pogled nazad]. – In: Kovachev, Ognyan, Alexander Kyosev, Comps. and Eds. Четенето в епохата на медии, компютри и Интернет [Reading in the Age of Media, Computers and Internet]. Sofia: 27–45.

Kazandzhieva (1958): Kazandzhieva, Katya. Китайски артисти – гости на нашата страна [Kitayski artisti – gosti na nashata strana]. – Kultura [Kultura], No. 11, 15 March: 4.

Kitayskata art trupa na hora s uvrezhdaniya (2010): Китайската арт трупа на хора с увреждания [Kitayskata art trupa na hora s uvrezhdaniya 2010]. – Българска национална телевизия 1 [Bulgarian National Television 1], 2 October. (Accessed: 2 October 2010).

Kitayska grupa za "Surva" v Pernik (2010): Китайска група за „Сурва“ в Перник [Kitayska grupa za "Surva" v Pernik]. – Pernik (2006–2011), 18 January. Available at: [Китайска група за „Сурва“ в Перник \(pernik.org\)](#) (Accessed: 17 December 2023).

Kitayskata art trupa na hora s uvrezhdaniya (2010): Китайската арт трупа на хора с увреждания [Kitayskata art trupa na hora s uvrezhdaniya 2010]. – Българска национална телевизия 1 [Bulgarian National Television 1], 2 October. (Accessed: 2 October 2010).

Kitayska grupa za "Surva" v Pernik (2010): Китайска група за „Сурва“ в Перник [Kitayska grupa za "Surva" v Pernik]. – Pernik (2006–2011), 18 January. Available at: [Китайска група за „Сурва“ в Перник \(pernik.org\)](#) (Accessed: 17 December 2023).

Kitayski tsirkovi artisti (1962): Китайски циркови артисти у нас [Kitayski tsirkovi artisti u nas]. – In: Култура [Kultura], No. 38, 22 September: 5.

Kitayskiyat (1952): Китайският младежки художествен ансамбъл гостува в Стара Загора [Kitayskiyat mladezhki hudozhestven ansambal gostuva v Stara Zagora]. Septemvri (Stara Zagora), 16 April: 1, 3.

Kostakeva (1999): Kostakeva, Maria. Един китаец в края на века [Edin kitaets v kraia na veka]. – Култура [Kultura], 13 August: 4.

Li (2020): Li, Minghui. Изпълнителски стил на нандан от Пекинска опера – по примера на „четиримата велики нандан“. – In: Годишник на АМТИИ – Пловдив [Yearbook of AMDFA – Plovdiv]: 194–203.

Li (2022): Li, Minghui. Сравнение на стиловете на пеене на контратенор и нандан от Пекинска опера [Sравnenie na stilovete na peene na kontratenor i nandan ot Pekinskata opera]. Ph. D. Dissertation. Plovdiv (AMDFA).

Marincheva (2016): Marincheva, Antoaneta. Класна стая „Конфуций“ и в Търговище [Klasna staya “Konfutsiy” i v Targovishte]. – Труд [Trud], 30 March. Available at: <https://trud.bg/article-5398513/> (Accessed: 27 December).

Màrtonova (2015): Màrtonova, Andronika. Забравената лента: из архивите и историята на българо-китайския документален филм „С песен по Китай“ (1955) [The Forgotten Film Reel: Across The Archives and the History of Bulgarian-Chinese Documentary “With a Song in China” (1955)]. – In: Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните между Централна и Източна Европа [Diplomatic, Economic and Cultural Relations between China and the Countries between Central and Eastern Europe]: 96–112.

Màrtonova (2017): Màrtonova, Andronika. Българските плакати за китайски филми [Bulgarian Posters for Chinese Films]. – In: Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните между Централна и Източна Европа [Diplomatic, Economic and Cultural Relations between China and the Countries between Central and Eastern Europe]: 214–227.

Màrtonova (2019a): Màrtonova, Andronika. Българските филмови списания през 50-те години на XX в. и китайското кино: репертоар, рецепции и контекст [The Bulgarian’s Film Journals In the 1950’s and the Chinese Cinema: Repertoire, Reception and Context]. – In: Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните между Централна и Източна Европа [Diplomatic, Economic and Cultural Relations Between China and The Countries Between Central And Eastern Europe]: 99–123.

Màrtonova (2020): Màrtonova, Andronika. Наративът за китайците: визуални стратегии и скрити гласове [The Narrative about the Chinese: Visual Strategies and Hidden Voices]. – In: Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните между Централна и Източна Европа [Diplomatic, Economic and Cultural Relations between China and the Countries between Central and Eastern Europe]: 171–198.

Màrtonova, Hein (2017): Màrtonova, Andronika, and Evelina Hein. Балони, хвърчила и писма (по френско-китайските следи на един български киноплакат) [Balloons, Kites and Letters (Following the Tracks of a Bulgarian Poster of a French-Chinese Film)]. – In: Проблеми на изкуството [Art Studies Quarterly], No 2: 37–44.

Mihaylova (2013a): Mihaylova, Milena. Животворните верbatim спектакли на „Vox Populi“: „Невидими №1“ и „Яце форкаш“. Част 1 [Zhivotvornite verbatim spektakli na „Vox Populi“: „Nevidimi №1“ i „Yatse forkash“. Part I]. – In: Литературен вестник [Literaturen vestnik], XXII, No. 3, 30 January – 5 February: 8.

Mihaylova (2013b): Животворните верbatim спектакли на „Vox Populi“: „Невидими №1“ и „Яце форкаш“. Част 2 [Zhivotvornite verbatim spektakli na „Vox Populi“: „Nevidimi №1“ i „Yatse forkash“. Part II]. – In: Литературен вестник [Literaturen vestnik], XXII, No. 4, 23–29 January: 8.

Milev, Nikolov, Batkov (1978): Milev, Al., B. Nikolov и J. Batkov. Речник на чуждите думи в българския език [Rečnik na čuždite dumi v b"lgarskià ezik]. Sofia.

Mukařovský (1993): Mukařovský, Jan. Студии по теория на изкуството [Studii po teoriya na izkustvoto (Studie z estetiky; Cestami poetiky a estetiky; Kapitoly z české poetiky)]. Hristina Balabanova, Comp. Transl. by: Stefan Boshnakov. Sofia.

Nikolova (2013): Nikolova, Kamelia. Театралното събитие на 2013 [Teatralното sabitie na 2013]. Анкета [Anquette]. – Литературен вестник [Literaturen vestnik], XXII, No. 42, 18–31 December: 10–12.

Nikolova (2003): Nikolova, Kamelia. Рецептивни стратегии на модерната европейска драма в афиша на Народния театър през сезона 1918–1919 г. [Retseptivni strategii na modernata evropeyska drama v afisha na Narodniya teatar prez sezona 1918–1919 g.]. – In: Homo Ludens, No. 6–7.

Nikolova (2017): Nikolova, Kamelia. 25. Международен театрален фестивал „Варненско лято“: среща на различни театрални гласове Камелия Николова [The 25th Edition of Varna Summer International Theatre Festival: Gathering a variety of theatre voices]. – Платформа за изкуства [Art Platform], 11 July. Available at: [25. Международен театрален фестивал „Варненско лято“: среща на различни театрални гласове – Платформа за изкуства \(artstudies.bg\)](https://artstudies.bg) (Accessed: 25 December 2023).

“Pavilionat na bozhurite” – traditsionnata kitayska opera v Evropa (2022): „Павилионът на божурите“ – традиционната китайска опера в Европа. – Радио *Kumay* за чужбина [China International Radio (CRI)], 3 October. Available at: [„Павилионът на божурите“ - традиционната китайска опера в Европа \(cri.cn\)](http://cri.cn) (Accessed: 14 December 2023).

Pekinskata opera (2004): Пекинската опера [Pekinskata opera]. – Посолство на Китайската народна република (КНР) в Република България (РБ) [Embassy of People’s Republic of China (PRC) in Republic of Bulgaria (RB)], 16 June. Available at: [ПЕКИНСКАТА ОПЕРА \(china-embassy.gov.cn\)](http://china-embassy.gov.cn) (Accessed: 14 December 2023).

Pekinskata opera (2013): Пекинската опера [Pekinskata opera]. – Радио Китай за чужбина [China International Radio (CRI)], 27 July. Available at: [Пекинска опера--china radio international \(cri.cn\)](http://cri.cn) (Accessed: 14 December 2023).

Shushulova-Pavlova (2015): Shushulova-Pavlova, Milena. Музика и публики. Нови концепции за отвореност [Music and Audiences. New Concepts of Openness]. Sofia.

Spassova-Dikova (2021): Spassova-Dikova, Joanna. Изследвания в Българската академия на науките в областта на перформативните изкуства (в светлината на Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство на ЮНЕСКО за 2003 г.) [Research at the Bulgarian Academy of Sciences in the Field of Performing Arts in the 21st Century (In the Light of the 2003 Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage of UNESCO)]. – In: Нематериално културно наследство. Актуални проблеми [Intangible Cultural Heritage. Actual Problems]: 41–51.

Stefanov (2020). Stefanov, Nako. От историята на българо-китайските отношения (гражданската война в Китай, провъзгласяване на КНР, признание и поддръжка от НР България на новосъздадената република) [From the History of Bulgarian-Chinese Relations (Civil War in China, Proclamation of the PRC, Recognition and Support by the People’s Republic of Bulgaria of the Newly Created Republic)]. – In: Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните от Централна и Източна Европа [Diplomatic, Economic and Cultural Relations between China and Central and Eastern Europe]: 54–72.

Stefanova (2012): Stefanova, Kalina. В Пекин: викане на духове и усещане за хармония или: За Мей Ланфанг и пре/откриването на неговия театър. Китай 2011 г. [V Peking: vikane na duhove i useshtane za harmonia ili: Za Mei Lanfang i pre/otkrivaneto na negoviya teatar. Kitay 2011 g.]. – In: Stefanova, Kalina. Още театър, още свят [Oshte teatar, oshte svyat]. Sofia: 222–229.

Stefanova (2018): Stefanova, Kalina. Бъдещ театрален град на четири квадратни километра [Badesht teatralen grad na chetiri kvadratni kilometra]. – In: АРТизанин [ARTizanin], No. 9: 66–73.

Stoyanova (1991): Stoyanova, Svetla. Вместо рецензия [Vместo retsenziya]. – Култура [Kultura], No. 45, 8 November: 8.

Terziev (2013a): Terziev, Asen. Невидими № 2: Фу [Invisibles No. 2: Fu]. – In: Литературен вестник [Literaturen vestnik], XXII, No. 25, 3–9 July: 8.

Tsankova (2023a): Tsankova, Antoniia, Ed. 詩經 Книга на песните. Най-древната китайска поезия [Shijing Kniga na pesnite. Nay-drevnata kitayski poeziya]. [Transl. by Petko T. Hinov, and Antoaneta Nikolova]. Sofia.

Tsinandova-Haralampieva (1997): Tsinandova-Haralampieva, Vesa. Музикалният хронотоп. Хронотопни отклонения на музиката при синтеза ѝ с литературата и танца [Muzikalniyat hronotop. Hronotopni otkloneniya na muzikata pri sinteza ѝ s literaturata i tantsa]. Sofia.

Tzenova (2004a): Tzenova, Miglena. Типът *Цин И* в Пекинската опера [‘Qing Yi’ Type in Peking Opera]. – In: Изкуство и контекст [Art and Context]: 31–37.

Tzenova (2004b): Tzenova, Miglena. Памет за Мей Ланфан в коронните му *Цин И* / *Qing Yi* роли днес [Memory of Mei Lanfang in His Crowning *Qing Yi* Roles Today]. – In: Памет и настояще. Кръгла маса 19–21 март. 44-и Международен фестивал “Мартенски музикални дни” [Memory and Present. Round Table, 19–21 March. 44-th International Festival “March Music Days”]: 56–61.

Tzenova (2006): Tzenova, Miglena. Tzenova, M. Типове маска в Пекинската опера: драматургически и социокултурни аспекти [Types of Masks in Peking Opera: Dramaturgical and Sociocultural Aspects]. – In: Изкуствоведски четения [Art Readings]: 321–327, 404.

Tzenova (2007): Tzenova, Miglena. Символика на сценичния костюм (*Ши Фу*) в пекинската опера: исторически, митологични и социокултурни ракурси [Symbolism of the Stage Costume (*Xi Fu*) in Peking Opera: Historical, Mythological and Sociocultural Dimensions]. – In: Българско музикознание [Bulgarian Musicology], No. 1: 117–131.

Tzenova-Nusheva (2009a): Tzenova-Nusheva, Miglena. Пекинският оперен оркестър: инструментариум, митологични и исторически ракурси [The Peking Opera Orchestra: Instruments, Mythological and Historical Aspects]. – In: Млад научен форум за музика и танц [Young Scientific Forum for Music and Dance], Vol. 3: 27–41.

Tzenova-Nusheva (2009b): Tzenova-Nusheva, Miglena. Образният език на „свързаните изкуства“ в Пекинската опера [The Figurative Language of the “Connected Arts” in the Beijing Opera]. – In: Изкуствоведски четения [Art Readings]: 86–95.

Tzenova-Nusheva (2010b): Tzenova-Nusheva, Miglena. Древнокитайски концепции за музиката (юе 乐 yuè) – проекции в Пекинската опера (*Дзин дзю* 京剧 jīng jù) [Ancient Chinese Conceptions of Music (乐 Yuè) – Projections in Peking Opera (京剧 Jīng jù)]. – In: Млад научен форум за музика и танц [Young Scientific Forum for Music and Dance], Vol. 4: 227–249.

Tzenova-Nusheva (2012): Tzenova-Nusheva, Miglena. Уникалното в китайския музикалнотеатрален проект „Уо дъ мън“ (“我的梦”/„Моя мечта”) [What is unique in music-theatrical project „Wǒ de mèng” (“我的梦”/“My dream”)]. Млад научен форум за музика и танц [New Scientific Forum for Music and Dance], Vol. 6: 1–9; 25–27.

Tzenova-Nusheva (2013): Tzenova-Nusheva, Miglena. „Во дъ мън“ (“我的梦”) – работеща формула за успешна музикалнотеатрална постановка от границата между XX и XXI век[Wǒ de mèng (My Dream): a working formula for a successful musical theatre performance at the turn of Twenty first century]. – In: Изкуствоведски четения [Art Readings]: 293–300, 506–507.

Tzenova-Nusheva (2018b): Tzenova-Nusheva, Miglena. Китайски разбирания за *свързаността* между природата и музиката – някои отражения в *Дзинджю* [Chinese Understandings of the Connection between Nature and Music – Some Reflections in Jingju]. – In: АРТизанин [ARTizinin] (Ed. by Assen Avramov), No. 9: 28–31.

Tzenova (2021b): Tzenova, Miglena. Представления на Съчуанска традиционна опера Чуанджю (Chuanju 川剧) в България през 1959 година и тяхната рецепция [Performances of Traditional Sichuan Opera (Chuanju 川剧) in Bulgaria and Their Reception] – In: The Silk Road: Collection of Papers from the Sixth International Conference on Chinese Studies: 267–273.

Tzenova (2023c): Tzenova, Miglena. Представления на китайска традиционна опера в България през петдесетте години на XX век и тяхната рецепция [Traditional Chinese Opera Performances in the 1950s in Bulgaria and Their Reception]. – In: Art Readings, Thematic Peer-reviewed Art Studies Annual, in 2 Vols., Vol. II. (New Art. Metamorphoses): 439–445.

Tzenova (2024b): Tzenova, Miglena. Първи представления на Пекинска опера Дзинджю 京剧 в България и тяхната рецепция [First Peking Opera Jingju 京剧 Performances in Bulgaria and Their Reception]. – In: Изкуствоведски четения [Art Readings]: 91–100.

Valchinova-Chendova (2019): Valchinova-Chendova, Elisaveta. Концептът нова звукова сетивност – творчески проекции: Димитър Христов, Владимир Панчев, Георги Арнаудов [The Concept of a New Sound Sensuousness – Creative Projections: Dimiter Christoff, Vladimir Panchov, Gheorghi Arnaudov]. Sofia.

Valev (2023): Valev, Teodor. Традиционна китайска цветова символика – значение и разбирания [Traditional Chinese Colour Symbolism – Meaning and Understanding]. – In: Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните от Централна и Източна Европа (Велико Търново) [Diplomatic, Economic and Cultural Relations between China and Central and Eastern Europe (Veliko Tarnovo)]: 475–494.

Vodička (2005): Vodička, Felix. Литературната история, нейните проблеми и задачи [Literární historie, její problémy a úkoly]. – In: Homo Bohemicus, No. 1–2 (Dobromir Grigorov, Comp., Margarita Mladenova, Ed.): 11–69.

Wang (2020): Wang, Ye. Възникване и развитие на Пекинската опера [Vznikvane i razvitie na Pekinskata opera]. – In: Годишник на АМТИИ [Yearbook of AMDFA]: 139–148.

Wang (2022): Wang, Ye. Сравнителен анализ на Пекинската опера дзинджю и италианската опера [Sravnitelen analiz na Pekinskata opera jingju i italianskata opera]. Ph. D. Dissertation. Plovdiv (AMDFA).

Yapova (2011): Yapova, Natasha. Втората виенска школа: Шьонберг, Веберн, Берг: лекции [Second Viennese School: Schoenberg, Webern, Berg: Lectures]. Sofia.

Yapova (2016): Yapova, Kristina. Музикологията като философска дисциплина [Musicology as a Philosophical Discipline]. – In: Музикалната философия [Musical Philosophy]: 42–81.

Yapova (2020): Yapova, Kristina. Знанието за музиката. Исторически рефлексии, философски перспективи [The Knowledge of Music. Historical Reflections, Philosophical Perspectives]. Sofia.

Yapova (2023a): Yapova, Kristina. Субектът на науката за музиката: μουσικός – musicus – музиколог [The historical figures of μουσικός (an antique notion), musicus (medieval one) and musicologist (contemporary concept)]. Sofia. (Индивидуален научен проект, Институт за изследване на изкуствата, БАН [Individual Scientific Project, Institute of Art Studies, BAS].)

Yapova (2023b): Yapova, Kristina. Музикалният разум [Musical Reason]. Sofia.

Yonchev (2007): Yonchev, Ilya. Музикалният смисъл [The Musical Meaning]. Sofia.

Yonchev (2009): Yonchev, Ilya. Музикалната онтология [Music Ontology]. Sofia.

Yonchev (2022): Yonchev, Ilya. Идеята за музикалната философия [The Idea of Musical Philosophy]. – In: Музикалната философия [Musical Philosophy]: 145–174.

Zlatev-Cherkin (1959): Zlatev-Cherkin, Georgi. Изкуството на Съчуанската музикална драма [The Art of Sichuan Music Drama]. – Култура [Kultura], No. 48, 28 November: 6.

На руски език:

Serova (1970): Serova, Sv. A. Пекинская Музыкальная драма. <Середина XIX – 40-е годы XX в.> [Pekinskaya muzykal'naya drama. Seredina XIX – 40-e gody XX v.]. Moscow.

Shestakov (1967): Shestakov, Vyacheslav Pavlovich. Музыкальная эстетика стран Востока. Памятники музыкально-эстетической мысли [Muzykal'naja jestetika stran Vostoka. Pamjatniki muzykal'no-jesteticheskoy mysli]. Leningrad.

Shneerson (1952): Shneerson, Grigoriy. Музыкальная культура Китая [Music Culture of China]. Moscow.

Tkachenko (1990): Tkachenko, Grigoriy. Космос, музыка, ритуал. Миф и эстетика в „Люйши Чуньцю” [Cosmos, Music, Ritual. Myth and Aesthetics in Lüshi Chunqiu]. Moscow.

Tomachevski (1925): Tomachevski, Boris Viktorovich. Теория литературы: Поэтика [Théorie de la littérature. Poétique]. Moscow – Leningrad.

Yan (1994a): Yan, Khin-shun, Comp. Древнекитайская философия. Памятники философской мысли [Drevnekitayskaya filosofiya. Pamyatniki filosofskoy mysli]. Vol. 1. Moscow.

Yan (1994b): Yan, Khin-shun, Comp. Древнекитайская философия. Памятники философской мысли [Drevnekitayskaya filosofiya. Pamyatniki filosofskoy mysli]. Vol. 2. Moscow.

Yanshina (1984): Yanshina, E. M. Формирование и развитие древнекитайской мифологии [Formirovaniye i razvitiye drevnekityaskioy mifologii]. Moscow.

На английски език:

Baldick (2001): Baldick, Chris. The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms. Oxford.

Beličová (2008): Beličová, Renáta. Reception-Aesthetics of Music and its Nomenclature. Nitra.

Bell (1989): Bell, Yung. Cantonese opera: Performance as Creative Process. Cambridge.

Boyden (2007): Boyden, Matthew. The Rough Guide to Opera. London.

Chengbei (2006): Chengbei, Xu. Afternoon Tea at the Beijing Opera. South San Francisco.

Chenyang (2008): Chenyang Li. The Ideal of Harmony in Ancient China and Greek Philosophy”. – In: Dao. A Journal of Compared Philosophy, Vol. 7, No. 1: 81–98.

Fei, Sun (2006): Fei, Faye Chunfang, and William Huizhu Sun. Othello and Beijing Opera: Appropriation as a Two-Way Street. – In: The Drama Review (TDR), Vol. 50, No. 1: 120–133.

Holub (1984): Holub, R.C. (Robert C.). Reception Theory: A Critical Introduction. London and New York.

Huo (1997): Huo Jianying. Beijing Opera. The Art of China. Transl. by Zhang Jie. Beijing.

Jauss (1970): Jauss, Hans Robert. Literary History as a Challenge to Literary Theory. – In: New Literary History, Vol. 2, No. 1: 7–37.

Li (1995): Li, Ruru. Macbeth becomes Ma Pei: An Odyssey from Scotland to China. – In: Theatre Research International, Vol. 20, No. 1: 42–53.

Li (2010): Li, Ruru. The Soul of Beijing Opera: Theatrical Creativity and Continuity in the Changing World. Hong Kong.

Mikics (2007): Mikics, David. A New Handbook of Literary Terms. New Haven –London.

Xiaoming et al. (2002): Xiaoming, Xiao, Chief Ed., Bao, Chengjie, Cao, Juan. Fascinating Stage Arts. Beijing.

Vassilev (2021): Vassilev, Christian. Antheil and Musical Wholeness in the Work of A. B. Marx. – In: Алманах на Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ [Almanac of National Academy of Music “Prof. Pancho Vladigerov”], No. 13: 119–134.

Vodička (1982): Vodička, Felix. The Concretization of the Literary Work: Problems of the Reception of Neruda’s Works. – In: Steiner, Peter, Ed. The Prague School: Selected Writings, 1929–1946: 103–134.

Zha, Tian (1988): Zha, Peide, and Tian, Jia. Shakespeare in Traditional Chinese Operas. – In: Shakespeare Quarterly, Vol. 39, No. 2: 204–211.

На китайски език:

Gu (2018): Gu, Mingdong. 《诗大序》的“后结构主义”诗论——兼谈中国古典文论的现代化》 [“Poststructuralist” poetic theory in “Preface to Poetry” – also talking about the modernization of Chinese classical literary theory]. – In: 文艺理论研究 [Research in Literary Theory], Vol. 38, No. 3: 160–168.

Gu (2014): Gu, Weiping. 保加利亚的中国文化热——担任索非亚孔子学院中方院长纪实 [Bulgaria’s craze for Chinese culture – a record of serving as the Chinese director of the Confucius Institute in Sofia]. – 卫管学院 [School of Health Management], 5 September. Available at: [保加利亚的中国文化热——担任索非亚孔子学院中方院长纪实-教师风采-首都医科大学新闻网 \(ccmu.edu.cn\)](http://ccmu.edu.cn) (Accessed: 25 December 2023).

Hu (1989): Hu, Miaosheng. 《戏剧演出符号学引论》 [An Introduction to the Semiotics of Theatre and Performance]. Beijing.

Ingarden (2008): Ingarden, Roman. 《论文学作品：介于本体论、语言理论和文学哲学之间的研究》 [The Literary Work of Art: An Investigation of the Borderlines of Ontology, Logic, and Theory of Language]. Transl. by Zhang Zhenhui. Kaifeng (Henan University).

Liu (1994): Liu, Hongtao. 張愛玲小說中的戲曲意象 [Characters form Traditional Opera in Zhang Ailing’s Novels]. – In: 香港文學 [Hong Kong’s Literature], No. 116.

Shaanxi gudian yishu tuan (1985): 陕西古典艺术团赴欧洲访问 [Shaanxi Classical Art Troupe visits Europe]. – Renmin Ribao, 16 October: 3.

Tan (2017): Tan, Zhixiang. 中國少數民族戲曲史論 [Zhongguo shao shu mínzu Xiqu shilun; A History of Chinese Ethnic Minority Operas]. Beijing.

Vodička (1995): Vodička, Felix. 《文学作品的接受史》 [The Reception History of Literary Works]. Transl. by Zhang Guofeng. Beijing (中国社会科学院外国文学研究所 [Institute of Foreign Literature, Chinese Academy of Social Sciences]).

Wang (1994): Wang, Weiping. 《接受美学与中国现代文学》 [Reception Aesthetics and Modern Chinese Literature]. Jilin.

Zhou, Jin (1987): Zhou, Ning, and Jin, Yuanpu, Comps. 接受美学与接受理论 [Reception Aesthetics and Reception Theory]. Shenyang.